

1956 MEXIKÓI SZEMMEL 1956 FROM A MEXICAN PERSPECTIVE

SZENTE-VARGA MÓNKA

Abstract: This essay examines the impact that the 1956 Hungarian Revolution had on Mexico. Despite the great geographical distance and little or no general knowledge about Hungary, there was an intensive interest in Mexico towards the Hungarian events. Newspaper articles had been published on the Revolution for weeks, and about a dozen related books were also edited in Mexico. This study begins examining the latter, then it goes on analysing news items. These do not only allow us to see the 1956 Hungarian events, but also encompass general ideas and clichés (like Catholicism and sports) with respect to Hungary. The author does not intend to show merely the point of view of the Mexicans, but will include the reactions of the Hungarians living in Mexico, too.

Keywords: 1956 Hungarian Revolution, press, football, Hungarian community in Mexico

BEVEZETŐ

A tanulmány azt vizsgálja, hogy az 1956-os magyarországi események milyen visszhangot váltottak ki Mexikóban. A földrajzi távolság és a Magyarországról való általános ismeretek csekély volta – vagy inkább hiánya – ellenére Mexikóban intenzív érdeklődés mutatkozott a forradalom iránt. A mexikói sajtó heteken keresztül rendszeresen tudósított a magyar eseményekről, s egy tucatnyi a forradalommal kapcsolatos könyv is napvilágot látott a latin-amerikai országban. A tanulmány utóbbiak bemutatásával indul, majd áttér a sajtóban megjelent hírek elemzésére. Ezekben nemcsak az 1956-os eseményeket láthatjuk viszont, hanem a magyarsággal kapcsolatos mexikói kliséket, vélekedéseket is (például katolicizmus és sport). A cikk nemcsak a mexikóiak álláspontjának bemutatására törekszik, hanem magában foglalja a mexikói magyarság reakcióit is. Elsősorban mexikói forrásokra épít.

KÖNYVEK

Az 1956-os magyarországi eseményekkel kapcsolatban több kötet látott napvilágot Mexikóban:

- ALBA, Víctor: *Las lecciones de un mes trágico. Hungría y el Cercano Oriente* (Egy tragikus hónap tanulságai. Magyarország és a Közel-Kelet). México, Centro de Estudios Sociales, 1956. 32.
- ALBA, Víctor: *Hungría 1956. ¿Quién vencerá a Moscú?* (Magyarország 1956. Ki fogja Moszkvát legyőzni?). México, B. Costa-Amic. 1957, 382.

- FRYER, Peter: *La tragedia de Hungría, octubre–noviembre 1956* (Magyarország tragédiája, 1956 október–november). México, B. Costa-Amic. 1957, 123.
- FRYER, Peter: *Tragedia húngara* (Magyar tragédia). México, Ed. Azteca, 1957, 142.
- *El crimen de Hungría y los intelectuales libres* (Magyarország bűne és a szabad értelmiségiek). México, Congreso por la Libertad de la Cultura, Oficina de Información del Secretariado Mundial en México, 1956, 81.
- *El crimen de Hungría y los intelectuales libres. ¿Fue fascista la revolución húngara?* (Magyarország bűne és a szabad értelmiségiek. Fasiszta volt a magyar forradalom?). 2. kiadás. México, Asociación Mexicana por la Libertad de la Cultura, 1957, 79.
- FEKETE, Attila: *El asesinato de Hungría* (Magyarország meggyilkolása). México, Ed. Jus, 1957, 174.
- LOMBARDO TOLEDANO, Vicente: *Ante la crisis de Hungría* (A magyar krízisről). México, Partido Popular, 1956, 54.
- *Nueva víctima de la bestia roja. Matanza de húngaros, vuelve la tenebrosa edad de los cavernas en nuestros tiempos* (A vörös bestia újabb áldozata. Magyarok öldöklése, visszatér a kőkorszak). México, Unión Cívica Internacional, 1957, 126.

A felsorolt könyvek általános jellemzője, hogy közvetlenül az események után, 1956-ban vagy 1957-ben jelentek meg, akkor, amikor még nagy volt az érdeklődés Magyarország iránt. Ezt próbálták a címekkel még tovább fokozni, mint például *A vörös bestia újabb áldozata. Magyarok öldöklése, visszatér a kőkorszak* vagy *Magyarország meggyilkolása*. A szerzők gyakran maguk is írók, újságírók voltak; többségük nem mexikói és nem magyar. Érdemes kiemelni közülük Víctor Albát és Peter Fryert. Víctor Alba beszédes írói álnév, mögötte a katalán Pere Pagès i Elies (1916–2003) áll,¹ aki a spanyol polgárháború után Mexikóban talált menedéket. Számos történelmi és politikai jellegű írást készített. *Hungría 1956* című könyve a

¹ A barcelonai egyetemen végzett jogi tanulmányokat. Tagja az Egyesült Marxista Munkáspártnak (*Partit Obrer d'Unificació Marxista*, POUM), írásai a párt lapjában (*La Batalla*) jelentek meg. A spanyol polgárháború után letartóztatták, de sikerült Franciaországba menekülnie. Mexikóban élt 1947 és 1957 között, majd az Amerikai Egyesült Államokba emigrált. Ohióban a Kent State University egyetemen tanított. 1970-ben tért vissza hazájába. Élete során több mint száz írása jelent meg. Néhány könyve: *A második köztársaság története Spanyolországban* (*Historia de la segunda república española*), *A nők története* (*Historia de la mujer*), *A latin-amerikai munkásmozgalom története* (*Historia del movimiento obrero en América Latina*), *A marxizmus Spanyolországban* (*El marxismo en España*). ROMERO SALVADÓ 2013, 33–34.; *Libros publicados por Víctor Alba*.

legrészletesebb elemzés, amely Mexikóban a magyar forradalomról megjelent. Peter Fryer (1927–2006) brit újságíró volt, lapja, a *Daily Worker* küldte Magyarországra, hogy tudósításokat készítsen az „ellenforradalomról”.² Mivel cikkeiben Fryer a felkelők mellett állt ki, az újság nem hozta le írásait. Ezért saját könyvet készített, ami még 1956-ban megjelent, Dennis Dobson kiadásában, Londonban. A *Hungarian Tragedy* igazi bestsellerré vált, számos nyelvre lefordították. Európában megjelent Kölnben, Oslóban, Rómában és Stockholmban, Ázsiában Szöulban, Latin-Amerikában pedig Buenos Airesben, Havannában és Mexikóban. Utóbbi helyen két kiadása is volt, a Costa-Amic *La tragedia de Hungría* (Magyarország tragédiája), az Azteca kiadó *Tragedia húngara* (Magyar tragédia) címmel jelentette meg.

SAJTÓ

A mexikói napi- és hetilapok szélesebb olvasóközönséget céloztak meg a könyvek-nél. Az újságíróknak a magyar híreknél tekintettel kellett lenniük arra, hogy a mexikóiak többsége vajmi keveset tud Magyarországról. Olyan témákat kerestek tehát, amelyeket a helyiek a magyarsághoz kapcsolhattak. Részben ezért jutott fontos szerephez a sport az 1956-os hírekben.

LABDARÚGÁS

Már a XX. század elején dolgoztak magyar edzők Mexikóban (Halpert/Halápi Hugo, Pozsonyi Imre [?], Shubert Gyula és Sreter Ignác). A csapatok szívesen választottak európai tréneret, mert a foci Európából került Amerikába, következésképpen az amerikaiak az európaiaktól akarták megtanulni a játék alapjait, majd az új, éppen divatos taktikákat. A tanulási folyamat részét képezték az európai csapatok amerikai turnéi. A magyar Savaria 1929-ben, az MTK 1930-ban látogatott Mexikóba. A negyvenes évekre megerősödött a foci jelenléte a mexikói magyarságképben. Az országban dolgoztak Bíró Gyula,³ Grocz Lajos és Orth György⁴ edzők. Sőt, 1947-ben Mexikóba látogatott a Ferencváros, s elvitték magukkal a Honvéd által kölcsönadott fiatal Puskás Ferencet is. A Fradi játszott többek között a Guadalajara (edző: Orth György) és a bajnokságot megnyerő Atlante csapatával (edző: Grocz Lajos) is. A válogatott sikerei (1. hely a helsinki olimpián 1952-ben; győzelem az angol válogatott ellen a Wembley Stadionban 1953-ban [6:3] és Budapesten 1954-ben [7:1], 2. hely a svájci világbajnokságon) tovább öregbítették a magyar labdarúgás hírnevét Mexikóban.⁵

² BROTHERSTONE 2006.

³ Volt MTK játékos és több mint harmincszoros magyar válogatott. Mexikóban Julio Biroként ismerték. Több mexikói csapatnál edzősködött, például a Marte, az España, az ADO (*Asociación Deportiva Orizabeña*) és az Atlante.

⁴ Az MTK volt középpályása, harmincszoros magyar válogatott, 1920, 1921 és 1922 gólkirálya. Edzőként a fél világot bejárta, dolgozott Argentínában, Chilében, Franciaországban, Olaszországban, Portugáliában, Peruban. A chilei válogatott vele lett világbajnoki ötödik 1930-ban. Mexikóban a *Club Deportivo Guadalajarát* irányította az 1946–47, 1947–48 és az 1948–49-es években.

⁵ HÁMORI 1984 5–64.; FEKETE 1963; SZENTE-VARGA 2009, 135–148.

Mindezek után talán nem annyira meglepő az *El Sol de Puebla* újságban már a forradalom első napjaiban felröppent hír: „Azt mondják, hogy meghalt a legendás Puskás Ferenc.”⁶ Később is jelentek meg sportolókkal kapcsolatos hírek, írtak forradalmi tevékenységükről, eredményeikről a melbourne-i olimpián és arról is, hogy vissza szándékoznak-e térni Magyarországra. Tudósítások jelentek meg továbbá a Honvéd focicsapatáról. Nagy érdeklődést keltett dél-amerikai turnéja, amelyre közvetlenül az 1956-os forradalom leverése után került sor.⁷ A sportolók Braziliában és Venezuelában játszottak,⁸ de a mexikói sajtó abban reménykedett, hogy végül is náluk fognak letelepedni. „A Honvéd klub Mexikóban szándékozik menedéket, s játékosai számára mexikói állampolgárságot kérni. [...] A híres magyar sztárok tartanak attól, hogy Dél-Amerikában nem lelnek kedvező fogadtatásra a FIFA eltiltása miatt, s ez esetben Mexikótól kérnének segítséget, hogy itt oltalomra találva, tovább játszassanak.”⁹ A hír kacsának bizonyult.

FORRADALMÁROK

A harcoló magyarokkal kapcsolatos leggyakrabban használt kifejezések a patrióták, lázadók és forradalmárok voltak.¹⁰ Gyakran szerepelt a mártírok szó, ami utalt az egyenlőtlen küzdelemre, és arra, hogy ebben a harcban a magyarok alul fognak maradni. Természetesen vallási tartalommal is bírt.

A mexikói logika a következő volt: a magyarok a Szovjetunió ellen harcolnak, azaz a kommunizmus ellen küzdenek. A kommunizmus ateista, a magyarok tehát anti-ateisták, azaz keresztények. Mivel Mexikóban a kereszténység és a katolicizmus szinonimák, a tudósításokban a magyarok jobbra katolikusként jelentek meg. A *katolikus* magyarok inkább számíthattak a katolikus mexikóiak szimpátiájára, az újságok pedig arra, hogy az olvasók kíváncsiak lesznek a magyar eseményekre, s megveszik a lapot.

A kereszténység egyesekben felidézhetette a Habsburgokat – Habsburg Miksa 1864 és 1867 között Mexikó császára volt, önkéntes haderejében nagyjából 1000 magyar szolgált¹¹ –, illetve Árpádházi Szent Erzsébetet, akinek kultusza dinasztikus kapcsolatok révén az Ibériai-félszigetre,¹² majd a spanyol uralkodóház és a ferencesek közvetítésével Latin-Amerikába is eljutott. *Santa Isabel de Hungría*, azaz Magyarországi Szent Erzsébet néven ismert.¹³ A keresztény/katolikus forradalmárok

⁶ *El Sol de Puebla*, 1956. október 28.

⁷ Az első meccset 1957. január 19-én rendezték a Maracaná stadionban. Mintegy 100 ezer néző volt rá kíváncsi. Jelen volt Juscelino Kubitschek brazil elnök is.

⁸ TAKÁCS 2013. Benne: Garamvölgyi Ágoston kihallgatási jegyzőkönyve, 1958. április 28. Budapesti Rendőr-főkapitányság XXII. ker. Politikai Nyomozó Osztály.

⁹ Hoy debuta el Honved en Río, *El Sol de Puebla*, 1957. január 19., 6.

¹⁰ A sajtóelemzést az *El Sol de Puebla* napilapra alapoztam. A konzervatív El Sol lapok az országos García Valseca lánc tagjai voltak.

¹¹ TARDY 1990, 145–171.

¹² Részletesebben lásd ANDERLE 2006; BUBNÓ 2005, 55–74.; HORVÁTH 2008, 223–230.

¹³ Szerepel a mexikóvárosi és pueblai katedrálisok főoltárán. Szobra megtalálható a pueblai ferences templomban (calle 14 Oriente, esquina con el Boulevard 5 de Mayo) is. *Santa*

tehát hihetőek és hitelesek voltak a mexikói olvasók szemében, bár a jellemzés a magyar realitásoknak nem felelt meg.

Fontos továbbá megemlíteni, hogy a mexikói katolikus egyház igen aktív szerepet vállalt abban, hogy az 1956-os magyarországi eseményekre felhívja a figyelmet. 1956. október 28-án emlékeztek meg először a magyar forradalomról és imádkoztak a magyarokért a mexikói templomokban. A későbbiekben ez többször megismétlődött. November végén „az ország minden főbb oltárára Magyarország fehér keresztje került vörös háttérrel; szimbolikus tiszteletadásként azon nép előtt, amelyet Oroszország eltiport”.¹⁴

A magyar ügy a politikai szférára is hatást gyakorolt. 1956. november 17-én Mexikóvárosban felvonulást tartottak a magyar ügyben. A tüntető szervezetek között találjuk a Nemzeti Akció Pártját (PAN). December 9-én Pueblában rendeztek utcai tiltakozó akciót a magyarok mellett.¹⁵

A HÍREK MEGBÍZHATÓSÁGA

A forradalommal kapcsolatos hírek általában az események másnapján jelentek meg Mexikóban. Néha, például a szovjet invázió esetében, aznap. A tudósítások eleinte Ausztriából érkeztek, majd a meginduló menekülthullámmal a hírforrások is diverzifikálódtak. A magyar nevek leírásánál természetesen akadtak hibák, főleg a kettős mássalhangzóknál és a magánhangzóknál, azonban általában nem értelemzavaróak. Az *El Sol de Puebla* 165 000 menekültről írt, tehát igen pontos adatokkal dolgozott, ami minden bizonnyal a magyar '56-osok letelepítésében való nemzetközi szerepvállalással köthető össze. A forradalom áldozatai esetében azonban a magyar és a mexikói adatok igencsak eltérnek. Az újság 1957 elején 65 000 halálos áldozatról tudósított (1957. január 17). Lehet, hogy a szemtanúk túloztak, de azt is érdemes figyelembe venni, hogy egy nagyjából 30 milliós országban¹⁶ a néhány ezer áldozat nagyon csekélynek hatott volna, ráadásul a nagy számok segítettek fenntartani az olvasók érdeklődését.

MEXIKÓI MAGYAROK

A mexikói kormány nem ajánlott fel sem kvótát, sem anyagi támogatást a magyar menekülteknek,¹⁷ más latin-amerikai államokkal ellentétben. Ebben szerepet játszhatott az, hogy számítottak az Amerikai Egyesült Államokból hazatérő *braceró*kra, de az indoklás, miszerint nekik „tartották volna fenn a helyet”, annyiban sántít, hogy

---

Isabel de Hungría címmel 1983-ban Matilde de Cabrera Ypiña de Corsi de la Maza, Agustín Iturbide mexikói császár leszármazottja, könyvet jelentetett meg. Az Iturbide családnak házasságok révén volt magyar kötődése.

¹⁴ *El Sol de Puebla*, 1956. november 21.

¹⁵ *La Opinión*, 1956. december 10.

¹⁶ Mexikó népessége 1950-ben 25,8 millió, 1960-ban 34,9 millió volt. Lásd INEGI 2010.

¹⁷ Individualmente podrían venir algunos húngaros, pero no inmigración en masa, *El Sol de Puebla*, 1956. december 18.

a magyar menekültek esetében semmiképp sem kellett tömeges bevándorlásra gondolni a nagy földrajzi távolság miatt, illetve azért sem, mert az amerikai kontinensen belül az Amerikai Egyesült Államok népszerűbb végcél volt. A kvóta elmaradása mögött nyomósabb érvként említhető meg a mexikói magyar közösség kicsiny volta, és rendkívüli megosztottsága.

A mexikói magyarság nem tudott egységesen fellépni 1956-ban. A közösséget számos törésvonal szabdalta fel, például az anyagi különbségek mentén. (Amikor a bevándorlók Mexikóba érkeztek, általában szegények voltak, az új hazában aztán akadt, akinek jól ment és meggazdagodott, mások továbbra is szerény körülmények között éltek.) Megosztotta a magyarságot az óhazához való viszony is. Azok, akik az elcsatolt területekről vándoroltak ki az 1920-as és 1930-as években, őrizték magyarságukat, Magyarországgal keresték a kapcsolatokat, általában támogatták a magyar kormányt, sőt annak terület-visszaszerzésre irányuló külpolitikáját is. Ugyanakkor azok, akik azért vándoroltak ki, mert Magyarországon szenvedtek politikai és/vagy vallási üldöztetést, a Horthy-kormányval nem rokonszenveztek, politikájával nem értettek egyet. Sokan közülük inkább szakítani kívántak a múlttal, fontos volt számukra a sikeres beilleszkedés Mexikóban, nem számoltak a hazatéréssel, megpróbálták hivatalosan is mexikói állampolgárokká válni. A harmincas évek végétől újabb választóvonal jelent meg a magyarok között. Fontos lett az, hogy ki zsidó és ki nem. Ez korábban nem számított. A világháború újabb, mély sebeket hagyott: lelkiismeret-furdalást, növekvő bizalmatlanságot és vádaskodást. Ki mit tett? Ki mit tehetett volna? Mi történt az óhazában maradt családtagokkal és barátokkal? Az is megosztotta a Mexikóban élő magyarokat, hogy a viláégés után mit kell tenni, haza kell-e költözni.

A mexikói magyarság 1940-es évek első felében működő szervezetei (Szabad Magyarság / *Hungria Libre* és Mozgalom Magyarország Felszabadítására / *Movimiento para la Liberación de Hungría*) a háború után megszűntek.¹⁸ Az '56-os események hatására dr. Cserna Zoltán geológus a Mexikóban élő magyarokat a legendás, magyar kötődésű Chapultepec étterembe hívta¹⁹ azzal a céllal, hogy új magyar szervezetet hozzanak létre.²⁰ A kezdeményezés a megosztottság és a széthúzás miatt kudarcot vallott. Szerepe lehetett a távolságnak és a fasiszta felkelésről szóló szovjet propagandának.²¹ A passzivitást növelték a Mexikóban töltött évek is.

Az 1956-os eseményekhez köthető a mexikóvárosi Capilla del Sagrado Corazón de Jesús templom.²² A templom üvegablakain magyar szentek (Szent Márton, Szent Imre, Szent László, Szent Piroska, Szent Margit, Szent Erzsébet és Szent István), az ábrázolások alatt pedig rövid életrajzi ismertető található.

¹⁸ Csak a mexikói magyar zsidókat tömörítő Emuna maradt meg, vallási alapjai miatt, s egészen az 1980-as évekig létezett, amíg a bevándorlók első generációja élt.

¹⁹ A Chapultepec éttermet a Weinstein testvérek alapították. Mexikóvárosban a Chapultepec mozi mellett működött, az 1940-es és 1950-es évek kedvelt találkozóhelye volt.

²⁰ TORBÁGYI 2004, 271.

²¹ Utóbbi súlyát növelte, hogy csak egy évtized telt el a második világháború befejezése óta.

²² A Roma 14, esquina con Londres, Colonia Juárez, Delegación Cuauhtemoc címen található.

Az üvegablakok eredetével kapcsolatban érdemes az *historia oral* forrásait is igénybe venni. A mexikóvárosi magyarok között forog egy történet, miszerint a mexikói magyarság a szovjet katonai intervenciót követően pénzt gyűjtött az '56-os menekültek számára. Arra számítottak, hogy sokan érkeznek majd, azonban ennek az ellenkezője történt. A megmaradt összeget nemes célra kívánták fordítani, s ekképpen születtek az üvegablakok. Eme szép történetnek számos valóságos eleme van, mint például a menekültek csekély száma, azonban olyat állít, ami annak idején nem történt meg, ez pedig a közös fellépés. Az is furcsa, hogy egy olyan közösség készítettne szentekről ábrázolásokat, amelynek a mexikói hivatalos (bevándorlási) nyilvántartás alapján a vallási összetétele 14% protestáns, 33% katolikus és 43% zsidó volt.²³ Ha valakit Európában zsidósága miatt üldöztek, nem biztos, hogy az új hazában bevallotta zsidó származását, főleg, ha figyelembe vette, hogy Mexikó katolikus ország. Emiatt feltételezhető, hogy valójában a mexikói magyarok többségét zsidók alkották. A nem zsidók között pedig jelentős számú protestánst találunk. A zsidó és a protestáns magyarok esetében nem valószínű, hogy a katolikus egyház által tisztelt szenteket ábrázoló üvegablakokra költöttek volna. Közösségi fellépésről már csak ezért sem beszélhetünk. Az akció minden bizonnyal egy kicsi, de igen vagyonos csoporthoz köthető.

Torbágyi Péter kutatásaiból tudjuk, hogy az üvegablakok az 1960-as években kerültek a templomba.²⁴ Az évtized során új magyar szervezet alakult, de nem egy, hanem a megosztottság miatt kettő, s ez a két kezdeményezés sem a mexikói magyarokat, hanem inkább a magyarság és a magyar kultúra iránt érdeklődő mexikóiakat kívánta tömöríteni. A radikálisabb, úgy is mondhatnánk, hogy „balos” szervezet a Mexikói–Magyar Baráti Társaság, spanyol nevén *Instituto de Amistad e Intercambio Cultural Mexicano Húngaro* volt.²⁵ Konzervatív ellenpólusa, a *Sociedad de Amigos de Hungría*, 1963-ban jött létre. Elnöke az *Academia Nacional de Geneología y Heráldica* (Családkutatási és Címertani Nemzeti Akadémia) akkori főtitkára, az Iturbide császári család tagja, Matilde de Cabrera Ypiña de Corsi de la Maza lett. Az érdeklődést növelhette, hogy a '60-as évek Mexikójában az '56-os magyar események emléke még elevenen élt. „Az ablakok közadakozásból épültek.”²⁶ Gyanítható ugyanakkor, hogy ebben a mexikói magyarok helyett inkább a magyar forradalom által megérintett, a szabadságharcosokkal rokonszenvező mexikóiak vállaltak nagyobb szerepet.

MAGYAR–MEXIKÓI KÜLKAPCSOLAT

Magyarország és Mexikó diplomáciai kapcsolatai a második világháború alatt megszakadtak, s 1956-ig nem került sor a kapcsolatok újrafelvételére. Az 1956-os magyarországi események tovább rontották a rendezés lehetőségét. A latin-amerikai államok, köztük Mexikó, 1961-ig egységes álláspontot képviseltek az ENSZ-ben a Kádár János vezette Magyarországgal szemben.²⁷ Sőt, még 1968-ban is a követ-

²³ SZENTE-VARGA 2007a, 66.

²⁴ TORBÁGYI 2004, 271.

²⁵ Cím: Calle Pedro Antonio de los Santos 72-1, Mexikóváros.

²⁶ TORBÁGYI 2004, 271.

²⁷ Kivéve Brazília, amely semleges maradt.

kezőket mondta La Pazban egy mexikói diplomata György Jenő ideiglenes ügyvivőnek: „amíg Kádár János áll a magyar nép élén, Mexikó nem fog Magyarországgal diplomáciai kapcsolatokat létesíteni abból az elvi álláspontból kiindulva, hogy Kádár János idegen segítséget kért, a szovjet csapatok segítségét.”²⁸ Az elhangzottak ellenére, pár évvel később, a hetvenes évek közepén Magyarország is belefért Mexikó általános diplomáciai nyitására. Luis Echeverría elnöksége idején Mexikó több mint harminc országgal vette fel, illetve rendezte diplomáciai kapcsolatait, köztük volt Albánia, Bulgária, Kína, az NDK, Románia, Vietnam és Magyarország is. A magyar–mexikói diplomáciai kapcsolat 1974. május 14-én kötöttett újra. 1974 szeptemberében nyílt meg a magyar nagykövetség Mexikóvárosban. Két évvel később, már közvetlen közletről szemlélhették a követség munkatársai az 1956-os forradalom huszadik évfordulójának mexikói visszhangját.

UTÓREZGÉSEK

Az 1956-os forradalommal kapcsolatos hírek hetekig, sőt hónapokig jelen voltak a mexikói sajtóban. Az érdeklődés 1957 tavaszára lankadt el. 1958-ban Nagy Imre és társai kivégzésekor jelentek meg újra magyar hírek, majd 1966-ban, a tízéves évforduló kapcsán. Néhány könyv is napvilágot látott. Ezeknek, az 1956–57-ben megjelent kötetekkel szemben, már volt magyar szerzőjük.

- *La verdad sobre el asunto Nagy* (Az igazság a Nagy Imre ügyben). México, LibroMex Editores, 1959.²⁹
- SZÓTS Vilmos: *La lucha de libertad de Hungría. Impresiones gráficas sobre la rebelión húngara de 1956* (Magyarország harca a szabadságért. Grafikák az 1956-os magyar felkelésről). México, Don Bosco, 1966.³⁰

Az 1968-as csehszlovákiai események révén felidéződött Mexikóban az 1956-os magyar forradalom. Gyakoriak voltak a sajtóban a párhuzamok, összehasonlítások.³¹ Utána megint csend következett, végül a húszéves évforduló kapcsán írtak újra a magyar szabadságharcról. 1976-ban minden nagyobb mexikói napilap közölt '56-os cikket. A mexikóvárosi magyar nagykövetség természetesen ezeket összegyűjtötte, majd hazaküldte. Ma a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára gyűjteményében található.³² 1976 után 1956 emléke megfakult és az évek múlásával kikopott a mexikói magyarságból.

²⁸ MNL-OL XIX-J-1-j, Mexikó 1968.

²⁹ Dokumentumgyűjtemény. Az előszót Albert Camus, az utószót Fejtő Ferenc (1909–2008) írta.

³⁰ Az előszót és a kötet végén szereplő két magyar nyelvű verset Francisco E. Erdey (szül. Beodra, 1906–?), Mexikóban élő magyar származású katolikus pap, költő és szerkesztő készítette.

³¹ Lásd SZENTE-VARGA 2013, 383–400.

³² MNL-OL XIX-J-1-j, Mexikó 1976.

BIBLIOGRÁFIA

ALBA 1956

ALBA, Victor: *Las lecciones de un mes trágico. Hungría y el Cercano Oriente*. Mexikó, Centro de Estudios Sociales, 1956.

ALBA 1957

ALBA, Victor: *Hungría 1956. ¿Quién vencerá a Moscú?* Mexikó, B. Costa-Amic, 1957.

ANDERLE 2006

ANDERLE Ádám: *A magyar–spanyol kapcsolatok ezer éve*. Szeged, Szegedi Egyetemi Kiadó, 2006.

BROTHERSTONE 2006

BROTHERSTONE, Terry: Peter Fryer. Communist Journalist Who Told the Truth about Hungary 1956. *The Guardian*, 3 Nov. 2006. <https://www.theguardian.com/media/2006/nov/03/pressandpublishing.guardianobituaries> (2016. 10. 20.)

BUBNÓ 2005

BUBNÓ Hedvig: Fernán Pérez de Guzmán Árpád-házi Szent Erzsébet himnusza. *Studia Caroliensa* 4. 2005, 55–74.

El crimen de Hungría... 1956

El crimen de Hungría y los intelectuales libres. Mexikó, Congreso por la Libertad de la Cultura, Oficina de Información del Secretariado Mundial en México, 1956.

El crimen de Hungría... 1957

El crimen de Hungría y los intelectuales libres. ¿Fue fascista la revolución húngara? 2. edición. Mexikó, Asociación Mexicana por la Libertad de la Cultura, 1957.

El Sol de Puebla

FEKETE 1957

FEKETE, Attila: *El asesinato de Hungría*. Mexikó, Ed. Jus, 1957.

FEKETE 1963

FEKETE Pál: *Orth és társai*. Budapest, Sport, 1963.

FRYER c. 1957

FRYER, Peter: *La tragedia de Hungría, octubre-noviembre 1956*. Mexikó, B. Costa-Amic, c. 1957.

FRYER 1957

FRYER, Peter: *Tragedia húngara*. Mexikó, Azteca, 1957.

HÁMORI 1984

HÁMORI Tibor: *Régi gólok, edzősorsok...* Budapest, Lapkiadó Vállalat, 1984, 5–64.

HORVÁTH 2008

HORVÁTH Emőke: Árpád-házi Szent Erzsébet spanyolországi kultuszának egy példája. *Debreceni Szemle* 16/2. 2008, 223–230.

INEGI 2010

INEGI: *Censo de Población y vivienda*. Mexikó, 2010.

*La Opinión**Libros publicados por Víctor Alba*

Libros publicados por Víctor Alba. Fundación Andreu Nin. <http://www.fundacionnin.org/albab.htm> (2016. 10. 22.)

LOMBARDO TOLEDANO 1956

LOMBARDO TOLEDANO, Vicente: *Ante la crisis de Hungría*. Mexikó, Partido Popular, 1956.

MNL-OL XIX-J-1-j, Mexikó 1968

Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, XIX-J-1-j, Mexikó, 1968, 64. doboz, 102-1 tétel, ikt. sz. 00540/6-ig. Mexikói diplomaták véleménye a magyar–mexikói diplomáciai kapcsolatokról.

MNL-OL XIX-J-1-j, Mexikó 1976

Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, XIX-J-1-j, Mexikó, 1976, 95. doboz, 102-1 tétel, ikt. sz. 005651. Az 1956-os magyarországi ellenforradalom 20. évfordulójának mexikói visszhangja.

Nueva víctima... 1957

Nueva víctima de la bestia roja: matanza de húngaros, vuelve la tenebrosa edad de los cavernas en nuestros tiempos. Mexikó, Unión Cívica Internacional, 1957.

ROMERO SALVADÓ 2013

ROMERO SALVADÓ, Francisco J. (ed.): *Historical Dictionary of the Spanish Civil War*. Lanham–Toronto–Plymouth, The Scarecrow Press, 2013, 33–34.

SZENTE-VARGA 2007a

SZENTE-VARGA, Mónika: *Migración húngara a México entre 1901 y 1950*. Mexikó, Szegedi Tudományegyetem–Benemérita Universidad Autónoma de Puebla, 2007.

SZENTE-VARGA 2007b

SZENTE-VARGA Mónika: Az 1956-os forradalom a mexikói El Sol de Puebla napilapban. In: *A magyar forradalom és a hispán világ, 1956*. Szerk. ANDERLE Ádám. Szeged, SZTE–BTK, 2007, 153–161.

SZENTE-VARGA 2007c

SZENTE-VARGA, Mónika: “Y si hay alguno que vivo queda ¿será posible que contar pueda la historia tal como pasó?” Libros editados en México sobre la revolución húngara de 1956. In: *Iberoamericana Quinceeclesiensis* 5. Eds.

FISCHER, Ferenc–KOZMA, Gábor–LILÓN, Domingo. Pécs, PTE Ibero-Amerika Központ, 2007, 261–278.

SZENTE-VARGA 2009

SZENTE-VARGA, Mónika: Futbol húngaro en México. In: *Iberoamericana Quinquecclesiensis* 7. Eds. FISCHER, Ferenc–LILÓN, Domingo. Pécs, PTE Ibero-Amerika Központ, 2009, 135–148.

SZENTE-VARGA 2012

SZENTE-VARGA Mónika: *A gólya és a kolibri. Magyarország és Mexikó kapcsolatai a XIX. századtól napjainkig*. Budapest, Áron, 2012.

SZENTE-VARGA 2013

SZENTE-VARGA, Mónika: La revolución húngara de 1956 y la primavera de Praga de 1968. Las percepciones en México. In: *La Guerra Fría y las Américas*. Eds. BLOCH, Avital–DEL ROSARIO RODRÍGUEZ, María. Mexikó, Universidad de Colima, 2013, 383–400.

SZŐTS 1966

SZŐTS Vilmos: *La lucha de libertad de Hungría. Impresiones gráficas sobre la rebelión húngara de 1956*. Mexikó, Don Bosco, 1966.

TAKÁCS 2013

TAKÁCS Tibor: A nagyok árnyékában. Egy cserekapus Puskásról, Kocsisról, Cziborról és a Honvéd 1956-os túsíjáról. *ArchívNet* 13/6. 2013. http://www.archivnet.hu/kuriozumok/a_nagyok_arnyekaban.html?oldal=3, (2016. 10. 24.) Benne: Garamvölgyi Ágoston kihallgatási jegyzőkönyve, 1958. április 28. Budapesti Rendőr-főkapitányság XXII. ker. Politikai Nyomozó Osztály.

TARDY 1990

TARDY Lajos: Az 1864–1867. évi mexikói „önkéntes hadtest” magyarországi résztvevői. *Hadtörténelmi Közlemények* 103/2. 1990, 145–171.

TORBÁGYI 2004

TORBÁGYI Péter: *Magyarok Latin-Amerikában*. Budapest, A Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társasága, 2004.